

Monika Kamper-Kubańska

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa we Włocławku

**PAWEŁ CYLULKO,
JOANNA GŁADYSZEWSKA-CYLULKO (RED.),
MUZYKOTERAPIA – STAŁOŚĆ I ZMIANA,
WYDAWNICTWO AKADEMII MUZYCZNEJ
IM. KAROLA LIPIŃSKIEGO WE WROCŁAWIU,
WROCŁAW 2014, ss. 350**

W 2014 roku minęły dokładnie 42 lata odkąd został utworzony w Polsce pierwszy Zakład Muzykoterapii, w którym rozpoczęto kształcenie kadr muzykoterapeutów. Osoby, poczynania i dorobek naukowy związane z działalnością badawczą, dydaktyczną, terapeutyczną i organizacyjną uczelni, na której powołano do życia ów zakład (obecnie jest to Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu), określa się terminem „Wrocławska Muzykoterapia”¹.

Pionierskie działania założycieli Wrocławskiej Muzykoterapii, prof. dr. Tadeusza Natansona i dr. Andrzeja Janickiego, sprawiły, że także dzisiaj, a może przede wszystkim dzisiaj wciąż potrzebna jest dyskusja nad znaczeniem muzykoterapii we wspomaganiu rozwoju, terapii ludzi w każdym wieku. Autorzy niniejszego opracowania, a przede

¹ P. Cylulko, J. Gładyszewska-Cylulko (red.), *Muzykoterapia – stałość i zmiana*, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, Wrocław 2014, s. 11.

wszystkim organizatorzy konferencji, która stała się przyczynkiem do powstania tego opracowania, są głęboko przekonani, że mimo licznych zmian kulturowo-społecznych zachodzących w naszej rzeczywistości, zapoczątkowana przez T. Natansona idea muzykoterapii jako działania zmierzającego w kierunku rehumanizacji ludzkiego życia jest wciąż wiodąca, a treści związane z problematyką aksjologii, etyki, wspomagania jakości życia są istotne zarówno dla teoretyków, jak i praktyków muzykoterapii².

Recenzowana książka podzielona została na trzy części, w których znalazły się poszczególne artykuły.

Część pierwsza zatytułowana „Podmiotowość człowieka podstawowym aksjomatem muzykoterapii” składa się z czterech artykułów autorstwa Pawła Cylulko, Heleny Cesarz oraz Joanny Gładyszewskiej-Cylulko.

Część ta stanowi, moim zdaniem, nie tylko dobre wprowadzenie w problematykę zarówno książki, jak i konferencji, ale nade wszystko odnosi się do holistycznego podejścia do muzykoterapii jako tej formy, dzięki której możliwe staje się oddziaływanie na człowieka niezależnie od jego kapitału rozwojowego. Warto w tym miejscu także zwrócić uwagę, że w części wstępnej pracy zatytułowanej „Zamiast wstępu”, obok rozdziału wprowadzającego znalazły się także rozważania Sławomira Piechoty na temat „Niepełnosprawny – czyli kto...?”, a także Jagody Kwiatkowskiej, która podjęła się próby zdefiniowania, przez pryzmat własnych doświadczeń, kim jest muzykoterapeuta.

Podjęcie owych rozważań, w tym miejscu, wydaje się nie tylko uzasadnione, ale wręcz kluczowe, albowiem korzystanie z różnych form terapii, w tym z muzykoterapii, powoduje w ogólnym odbiorze przekonanie, że występuje jakiś deficyt, który należy zniwelować poprzez daną formę terapii.

Warto więc zastanowić się nad tym, kim jest niepełnosprawny?

Według preambuły Konwencji Narodów Zjednoczonych z 13 grudnia 2006 roku o prawach osób niepełnosprawnych – niepełnosprawność jest pojęciem ewoluującym i wynika z interakcji między osobami z dysfunkcjami a barierami, również o charakterze środowiskowym,

² Tamże, s. 12.

mającymi swe źródło w postawach ludzkich, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa na zasadzie równości z innymi osobami³.

Sięgając po wytyczne Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), różni się trzy odmiany (konteksty) ograniczenia sprawności. Są to:

- niesprawność (impairments) – aspekt medyczny: każda utrata sprawności lub nieprawidłowość w budowie czy funkcjonowaniu organizmu pod względem psychologicznym, psychofizycznym lub anatomicznym;
- niepełnosprawność (limitations, dawniej disability) – aspekt funkcjonalny: każde (wynikające z niesprawności) ograniczenie bądź niemożność prowadzenia aktywnego życia w sposób lub zakresie uznawanym za typowy dla człowieka (ograniczenia aktywności);
- ograniczenia w pełnieniu ról społecznych (restrictions, dawniej handicap) – aspekt środowiskowy: ograniczenia określonej osoby wynikające z niesprawności lub niepełnosprawności, ograniczające lub uniemożliwiające pełną realizację roli społecznej odpowiadające wiekowi, płci oraz zgodnej ze społecznymi i kulturowymi uwarunkowaniami (ograniczenia uczestnictwa w życiu społecznym)⁴.

Rodzi się więc pytanie – kto jest niepełnosprawny? Niepełnosprawność to w znacznym stopniu stan umysłu przede wszystkim samej osoby doświadczającej ograniczeń, ale zarazem jej otoczenia, które wywiera znaczący wpływ na osobę doświadczającą ograniczeń⁵.

Owo wprowadzenie na temat niepełnosprawności jest moim zdaniem dobrym przyczynkiem do ukazania podjętych w książce rozważań, albowiem niniejsze opracowanie ukazuje muzykoterapię w różnych aspektach, a tym samym podkreśla fakt konieczności patrzenia na działania muzykoterapeutyczne pod różnymi kątami i ogólnie w służbie człowiekowi, we wszystkich fazach jego życia.

³ S. Piechota, *Niepełnosprawny – czyli kto....?*, w: *Muzykoterapia – stałość i zmiana*, dz.cyt., s. 15.

⁴ Tamże, s. 16–17.

⁵ Tamże, s. 18.

Takiemu holistycznemu obrazowi muzykoterapii poświęcono pierwszą część książki, w której podjęte zostały rozważania na temat teorii wartości w muzykoterapii, ze szczególnym uwzględnieniem podmiotowości pacjenta i terapeuty. W kolejnym artykule autorka koncentruje swoje rozważania wokół zagadnienia salutogenez, proponując spojrzenie na muzykoterapię jako na jedną z metod wzmacniających zasady wewnętrzne człowieka, ułatwiających utrzymanie dobrostanu fizycznego i psychicznego, bądź odzyskanie go w sytuacji wystąpienia choroby⁶.

Dwa ostatnie artykuły, które znalazły się w części pierwszej omawianej publikacji, dotyczą wartości i idei humanistycznych zarówno w diagnozie funkcjonalnej, jak i też w deontologii muzykoterapeutycznej.

Część druga publikacji zatytułowana „Podstawy warsztatu muzykoterapeuty” składa się z czterech artykułów autorstwa Klaudii Kukielczyńskiej-Krawczyk, Iwony Polak, Stelli Kaczmarek oraz Aleksandry Trochanowskiej.

W tej części autorzy koncentrują swoje rozważania wokół elementów, które odgrywają kluczową rolę w budowaniu warsztatu muzykoterapeutycznego. Jednym z elementów warsztatu muzykoterapeuty jest odpowiednio dobrana muzyka. Zdaniem Klaudii Kukielczyńskiej-Krawczyk jest to podstawowy, ale wciąż nierozwiązany problem w muzykoterapii. Ważny jest nie tylko materiał muzyczny, ale też umiejętność oceny jego przydatności do określonych celów terapeutycznych. Koncepcja programowania muzyki do terapii ogniskuje się wokół:

- propozycji wykorzystywania rozwoju nauki w kierunku umożliwienia tworzenia obiektywnych metod oceny przydatności muzyki w celach terapeutycznych;
- rozważenia możliwości otrzymania najkorzystniejszych wskazówek w zakresie właściwego doboru muzyki do terapii poprzez analizę utworów muzycznych nie tylko za pomocą tradycyjnych metod;

⁶ P. Cylulko, J. Gładyszewska-Cylulko (red.), *Muzykoterapia – stałość i zmiana*, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, Wrocław 2014, s. 12.

- rozwoju nowych metod analizy utworów w celach terapeutycznych, takich jak metoda Suitberta Ertla i Jane A. Harley (umożliwia pomiar jakości przeżyć muzycznych) czy Tadeusza Natanson (stosowana w celu analizy czterech sfer percepcji muzyki: emocjonalnej, wyobrażeniowej, psychomotorycznej i intelektualnej)⁷.

Iwona Polak skoncentrowała swoje rozważania wokół techniki Spontanicznego Teatru Muzykalnego (STM), która łączy w sobie działania parateatralne z improwizacją wokalną. Koncepcja ta wywodzi się z idei teatrów terapeutycznych i koncepcji „teatru muzycznego” Lecha Terpiłowskiego⁸. Stella Kaczmarek w swoim artykule ukazała znaczenie, rolę i funkcje improwizacji instrumentalnej w muzykoterapii aktywnej jako kolejnej z metod pracy muzykoterapeuty. Ostatni z artykułów w tej części opracowania poświęcono oddziaływaniu muzyką na obniżony nastrój. Jego autorka (Aleksandra Trachanowska) zwróciła uwagę, że nastrój towarzyszy człowiekowi na co dzień, wpływając na różne sfery jego funkcjonowania, a szczególnie na funkcje poznawcze, samopoczucie, samoocenę, treści przeżywania oraz jakość życia, determinując jednocześnie poziom zdrowia somatycznego i psychicznego. Biorąc pod uwagę oddziaływanie muzyki na człowieka, autorka starała się ukazać możliwość zastosowania muzykoterapii w leczeniu depresji, odwołując się w swoim opisie do wyników licznych badań⁹.

Ostatnia, trzecią część recenzowanego opracowania zatytułowana „Praktyka kliniczna w muzykoterapii” składa się z ośmiu artykułów autorstwa: Wojciecha Strzeleckiego, Danieli Colonna-Kasjan, Agnieszki Szymajdy, Katarzyny Herdy-Płonki, Małgorzaty Modelskiej, Karoliny Kantyki, Alicji Ryczkowskiej oraz Agnieszki Kardasz-Sopel.

W części tej odnajdujemy przykłady wykorzystania muzykoterapii w różnych aspektach działalności klinicznej, opis wykorzystania mu-

⁷ K. Kukiełczyńska-Krawczyk, *Programowanie muzyki do terapii – 20 lat po wydaniu książki Tadeusza Natanson, w: Muzykoterapia...*, dz. cyt., s. 115.

⁸ I. Polak, *Technika Spontanicznego Teatru Muzykalnego*, w: *Muzykoterapia...*, dz. cyt., s. 145.

⁹ A. Trochanowska, *Oddziaływanie muzyką na obniżony nastrój*, w: *Muzykoterapia...*, dz. cyt., s. 181.

zykoterapii w pracy z dzieckiem autystycznym, z dziećmi z zaburzeniami emocjonalnymi czy w wychowaniu prenatalnym, kiedy to za sprawą muzykoterapii możemy stymulować wczesne wspomaganie mowy. W części tej ukazano także wykorzystanie muzykoterapii w terapii dziecka z zaburzeniami komunikacji, w pracy nad uspołecznieniem dzieci w świetlicy socjoterapeutycznej aż po wykorzystanie muzykoterapii w pracy hipoterapeutycznej. Nie bez znaczenia jest także artykuł poświęcony wadze praktyk klinicznych w budowaniu kompetencji zawodowych studentów muzykoterapii.

Niniejsza publikacja jest pierwszą w zainicjowanym cyklu wydawniczym pod wspólnym tytułem „Wrocławska Muzykoterapia”. Ideą twórców cyklu jest nie tylko wskazywanie nowych podejść do muzykoterapii, dobrych praktyk, ale też otwarcie przestrzeni do wymiany doświadczeń pomiędzy muzykoterapeutami a innymi specjalistami ze szczególnym uwzględnieniem takich dyscyplin jak pedagogika specjalna, edukacja muzyczna, fizjoterapia czy nauki o zdrowiu.

Reasumując, niniejsze opracowanie może stanowić swoiste kompendium wiedzy na temat wykorzystania muzyki i muzykoterapii w procesie pracy z człowiekiem, wsparcia jego rozwoju i wspomaganie terapii w sytuacji wystąpienia dysfunkcji. Chociaż opracowanie to wymaga pewnych kompetencji i wiedzy w tym zakresie, uważam, że jest ono godne polecenia dla pedagogów, albowiem ukazuje konieczność holistycznego podejścia do człowieka i szukania wciąż nowych dróg wspomaganie rozwoju, co wydaje się kluczowym działaniem dla pedagogów, niezależnie od specjalności.